

دولقۇن ياسەن

بىزنىڭ ۋەتەن بىزنىڭ ۋەتەن بىزنىڭ ۋەتەن (نەسىم)

ئەلەمداش دوستۇم!

مەن ساڭا بۇ مەكتۇپنى ۋەتەندىن ۋەتەن ۋەتەن ۋەتەن تە، ياقازۇتلاردا تۇرۇپ يېزۇۋاتىمەن. بىزنىڭ ئارىمىزدا مىڭلارچە چاقىرىم مۇساپە ياتىدۇ. بىراق بىزنىڭ كۆڭۈللىرىمىز ئازىدا - سىدا، ئۇمۇت، ئارزۇلىرىمىز ئارىسىدا ھېچ قانداق مۇساپە يوق.

سەن ھەر كۈنى تاڭ سەھەرنى دەرت لىك دىيارىمىز ئۈستىگە قوياشنىڭ ساغنا ۋەتلىك نۇر تۇتۇشىنى كۆرۈش ئارزۇسى بىلەن كۈتسەن. بىراق ئەزىز زىمىنىمىز ئاسمىنى قاپلىغان قارا بۇلۇتلار بىر- بىرىگە ئۆلىشىپ كەتكەن زۇلمەت قاپاھەتتى سېنىڭ ئۇمۇت ۋەپىرىدىكى ئۇزۇشكە غەيرەت، ماتەنەت ۋە جۇرئەت تۇلپىرى كىتى ھالدا قىلىشقا ئۇرۇنۇدۇ.

مەن بىلىمەن: سېنىڭ دەلىك سۇنۇق، ئۇزۇڭنىڭ ئەختە-ئەختە قان. سېنىڭ بوي نۇڭنىڭ كۆزگە كۆرۈنمەس زەنجىر بىلەن باغلاشنى ئېكەنلىكىنى، باسقان ھەر بىر قەدەمىڭنىڭ مىڭ كۆز بىلەن بايقالغىلىق ئېكەنلىكىنى ياخشى چۈشىنىمەن.

سەن قاراڭغۇ تۇن باغرىدا نىجات يۇلتۇزىڭنى ئىزدەيسەن. زۇلۇم ۋە خور لۇقتا بۈيۈك جاسايىشنى، باتۇرلىقنى، ماتەنەتنى، ئىرادەتنى قارشى قويۇسەن. ياۋ قانچە ۋەتەننى ۋە مەككەر بولسۇن، ھېلىگەر ۋە ياۋۇز بولسۇن سېنىڭ ئىرا دەڭى سۇنۇرۇشقا، ئەركىن ۋە روھىڭ نى نەقە تۇپ تاشلاشقا قايىل ئەيسەن.

ۋەتەندىن ئايرىلمىدۇق. ۋەتەن بىزنىڭ قەلبىمىزدە. ھەممە ئازاپ-ئوقۇبەتلىرى، راھىتى، ئازابى، ياخشى پەزىلەتلىرى بىلەن بىزنىڭ قەلبىمىزدە. جاھان كەك، ئەللەر كۆپە لېكىن ۋەتەن بىر. ھېچ نەرسە ئۇنىڭ ئورنىنى باسالمايدۇ. بىز كۆپ مەملىكەتلەر ئىچى كۆردۈق، يېڭىدىن مۇستەقىل بولۇپ، ئازادلىققا ئېرىشكەن خەلقلەرنىڭ شاتلىقىغا شېرىك بولۇق. پۈتكۈل دۇنيا مۇستەملىكىچىلىك ئاسارىتىدىن قۇتۇلماقتا. پەقەت بىزنىڭ ۋەتەنمىزلا خىتاي باسقۇنچىلىرى نىڭ قانلىق تاپىنى ئاستىدا ئىكەنلىكىمىز. ئۇنىڭ ئەرزىنى دۇنيا جامائەتچىلىكىگە سەن بىلەن مەن يەتكۈزۈسەم، كىم يەت- كۆزدۇ؟

ماخمۇت قەشقەرىي، يۇسۇپ خاس ھاجىپ كەبىي دانىشمەنلەرنى، مەيۋىنچۇر، ئىپارخان، سادىر پائۇن ئوخشاش سەركەر دىلەرنى ياراتقان خەلىق، شۇنداق ئەجداد لارغا لايىق ئەۋلادلارنى يارىتىشقا قادىر! ھەقىقىي شائىر، يازغۇچى پەقەت بىر كۆز نىڭ، ياكى بۇگۈننىڭ پەرزەندى ئەمەس، ئۇ بۇگۈننىڭ ھەم كېلەچەكنىڭ پەرزەندى. ئۇنىڭ نامى مەڭگۈلۈك بىلەن قاتار تۇر- دۇ. لېكىن بۇنىڭغا ئېرىشەلمەك ئاسان ئەمەس. دار ئالدىدا ھەقىقىي سۆزلەشتىن قورقماڭلار، تۈنۈدە قۇياشنى كۆيلىگەنلەر، ئۇسۇغانغا سۇ، ئاچ قالغانغا نان بېرىلگەنلەر، نىمجانغا جان، كۆرمەسكە كۆز، سۆز لەلمەسكە تىل بولالغانلار ھەقىقىي شائىر، يازغۇچىلاردۇر.

مەن بۇ مەكتۇپنى ۋەتەن شۇلارغا يېزۇۋاتىمەن. بىردەملىك راھەتكە ئالدىنقىچىلار، قۇرۇق ھىساپقا ئەقلىنى، ۋەدەنىنى قۇر بان قىلغۇچىلار، سۆزى بىلەن ھەرىكىتى باشقىلار، شېئىرنى سىياسى ھاياتكەشلىك قۇرالىغا ئايلاندۇرۇۋالغانلار بۇ مەكتۇپتىن بەھرىمان بولالمايدۇ.

1979-ژىلى 12-ئىيۇل

د. ياسەن مېنىڭ گىمىم

مېنىڭ گىمىم- شارقىلىغان كىشەنلەرنىڭ ساداسى، سۈرلۈك قاتىل تۇرمۇشكە ۋەس-ۋەس سېلىپ چىقىلغان. پەرزەندىدىن جۇدا بولغان ئانىلارنىڭ نىداسى، مېنىڭ گىمىم مەشەل ھەر بىر مىكس دىلغا يېقىلغان.

مېنىڭ گىمىم- جاھالەتنىڭ باغرىدىن يارار تۇرۇشقا، دىن ئۇزاقراق، بېغەملەرگە ئۇيقۇ بەرمەي كېچە-كۈنلۈز چىلىنغان.

ئۇنىڭ تۈمىرى ئەسەرلەردىن، مىڭ يىللار دىن ئۇزاقراق، ئادىمىزات يارالغان كۆن ئۇمۇ ئەنگە ئېلىنغان. نامى ئۇنىڭ ئەركىنلىكتۇر، نامى ئۇنىڭ ئىستىقلال، ھاياتتىنمۇ شىرىن تۇزى، ھاياتتىنمۇ قەدىرلىك.

سەرر كەبىي شىدەتلىك ئۇ، ئانىلاردىن مېھرىۋان باتۇرلاردەك جاسارەتلىك، دانىشمەندەك سەۋىرلىك.

مېنىڭ گىمىم- مەغلۇپلارنىڭ غالىپ بولۇش ناخشىسى، ئىشەنچسىزلىك زەنجىرلىرىن پارە-پارە ئەيلىگەن. ئۇنى ئېيتار مىللىئونلار، خانىئىلاردىن باشقىسى، ئۇمۇتسىزلىك قەلئەسىنى دادىل بولۇپ چەيلىگەن.

ئاقارغان يۇز، قىيىلغان قاش، قۇيۇلغان ياش، كېسىلگەن باش، چۈكۈلگەن چاچ، تۈزۈلگەن قان. تىتىلغان تەن، تۇرۇلگەن مۇش، كىرىشكەن چىش، پۈتمەس غەزەپ ئىزى بولۇپ چىقتى بۇ جان. بۇ بىر كۆپلەپ شېئىر 1944-يىلى ئاقسۇ شەھەر تۇرمۇشىنىڭ تېمىغا قان بىلەن يېزىپ قالدۇرۇلغان ئىكەنلىكىنى ئاڭلىغانىدىم. بۇ بىر كۆپلەپ شېئىر ئارقىلىق شۇ دەۋردىكى خەل قىمىز ئەھۋالىنى، ئۇنىڭ ئىسپاتكار،

ئەمدى ئۆزىنىڭ ئوي-پىكىرىنىلا- ئەمەس، باشقىلارنىڭكىنىمۇ، ئۇلار- نىڭ كۆڭۈل ھىسسىياتىنى، كۆپلەپ- ھەسرەتنى، خوشال-شادلىق، ئارزۇ-ئارمانلىرىنى ئۆز ئەينى بىلەن باشقىلارغا ئىپادىلەپ بېرىش، بەر كەندىمۇ، ئازراق بولسۇمۇ تەسەرلەنگەن مېدەك ھالدا ئىپادىلەپ بېرىشى- بۇ بىر ئىنساندىكى يۇقىرى ماھارەت بولسا كېرەك.

دەقىقە ناملىق داستاننىڭ مۇقەددىمىسىدىكى (1، 2-كۆپلەپ) ۋە خاتىمىسىدىكى (3-كۆپلەپ) مىسرالار. ئەنە شۇنداق ئەسۋىيەر، ۋەتەنسىۋەر، جەڭگىۋار ئەدەبىياتچىلىرىمىز تۇپەيلى خەلقىمىزنىڭ جەڭگىۋار روھى، قۇلۇققا كۆنمەس ئىسپاتكار خىسەلتلىرى ئەۋلاد تىن ئەۋلادقا مىراس بولۇپ كەلمەكتە. سېنىڭ شادلىقىڭ- ئۆزۈڭ كۆزلىگەن مەنزىلەدە. (دولقۇن ياسەننىڭ 60 ياشقا تولغان،

ئىگراپ ياتقان ۋەتەننىڭ شائىرى

ۋەتەنپەرۋەر قىز-ئوغلىنىڭ يەنى ئەجداد-ئائىلىرىمىزنى ياد ئېتىپ، نەق مەيدانىنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرۈپ رەلەيمىز. شېئىر، ئەجەل قاينىغان، قاينىغاندەك ئادەم قولىدىن كېلىدەن خاتىلىكى ۋە ھەشلىكلەر بىلەن قاينىغان ۋەزىيەت ئىلكىدە تۇرغانلىقى چوقۇم شائىر بولسا ئەشۇ قاينامنىڭ مەزگىلىمىز قۇربانى بولۇشتىن ئىلگىرى ئۆزىنىڭ قۇتۇلۇق ۋەزىيىتىنى ئۆتەپ ئۆلگەن. يەنى خەلقىمىزنىڭ شۇ ئۆزى ياشىغان دەۋرىدىكى ئەھۋالىنى تۆت مىسراغا ۋەزىيەتچىلىك ھالدا ئەۋلادلىرىغا يەنى بىزگە قالدۇرۇپ كەتكەن. تۇرمۇشتا پات-پاتلا ئادەملەر ئۆز لىرىنىڭ ئوي-پىكىرىنى باشقىلارغا كۆڭلىدىكىدەك چۈشەندۈرۈپ بېرەلەيدىغان ئەھۋاللار ئۇچراپ تۇرىدۇ.

قۇتۇلۇق كۈنىگە بېغىشلايمەن (ئاتىشى باھار كۆردى، دەيدۇ، دوستلىرىڭغۇ شادلىنىپ، ئۆزۈڭ تۇرمۇش شادلىقىدىن، بولۇپمۇ كىمكىن بەھرىمان. يۈكسەك غايەت، ئۇرۇك ئوتى يالقۇنىدا تۇلىنىپ، ئىزدىگىنىڭ ھوزۇر ئەمەس، ئەڭ ئاداققى جەڭ مەيدان. ۋەتەن سۆيۈش، ئەلگە كۆيۈش-ئالى خىسەلت جۇغجەم باتۇرلىقىنىڭ، شىجائەتنىڭ سېنىڭدۇر ئۇلگىسى، قەلبى ئاتەش مەردانلەر ئىپتىخارى سەن ئۆزۈڭ، ساڭا قىياس، ساڭا تەگكەش، چالغان سازىم پەدىسى، مەغرۇم قەدەم باسقان ئەشۇ ئەمگىكىڭنىڭ بەللىسى، بىر قۇلۇڭدا ئەجدادلارنىڭ مىسران قىلىچ دەستىسى، بىر قۇلۇڭدا ئىجادىيەت كامالەتلىك مەن بىلىمەن مەنزىلىڭدە- بايرىقى، شادلىقىڭنىڭ ھەممىسى. قاسمجان ئەيسا

بىزگە، تىرىكلەرگە، سەكەك بولۇڭلار، مىراس بوي قالمىسۇن ئەمدى بۇشايمەن. ئاشقاندا ئۇمۇتتە تاغلار، داۋانلار، ئۇنىڭ روھى باشلاپ ئۇرۇڭى ھەر قاچان. بۇ ئاتاقلىق شائىر ۋە ۋورنالست دولقۇن ياسەننىڭ "ئاخىرقى قازاقىستاندىن خەۋەر"

"دۈڭلەك ئۈستەل" ئۇيغۇرلارغا بېغىشلاندى

22-ئىيۇل كۈنى قازاقىستان جۇمھۇرىيىتى پىرېزىدېنتى يېنىدىكى ستىراتېگىيەلىك تەتقىقات ئىنستىتۇتىدا قازاقىستان خەلىقلىرى ئاسسامبلىيە-سىنىڭ ئۇيۇشتۇرۇشى بىلەن "خەلىق بىرلىكى ۋە مىللىي تارىخ ۋەلىدىكى قازاقىستان ئۇيغۇرلىرى" ماۋزۇسىدا "دۈڭلەك ئۈستەل" ئۇيۇشتۇرۇلدى. ئۇنىڭغا مىنىستىرلىكلەرنىڭ، جەمىيەتلىك تەشكىلاتلارنىڭ ۋەكىللىرى، ئولمىغان مىللىي مەدەنىيەت مەركەزلىرىنىڭ رەئىسلىرى ۋە ئۇيغۇر، ئەمگەك چىقازاق، پانفولۇ ناھىيەلىرى ھاكىملىرىنىڭ ئورۇنباستارلىرى قاتناشتى. "دۈڭلەك ئۈستەلنى" قازاقىستان خەلىقلىرى ئاسسامبلىيەسى رەئىسنىڭ ئورۇنباستارى پائۇل ئالېكساندروۋىچ ئاترۇشكېۋىچ ئۇرۇدۇ. كۈن تەرتىپىدىكى ماۋزۇ بويىچە شەرىقشۇناسلىق

ئىنستىتۇتى دىرېكتورىنىڭ ئورۇنباستارى شەرىپجان نادىروۋ دوكلات بىلەن سۆزگە چىقتى. دوكلات بويىچە مۇزاكىرىگە رېگىئوناللىق ئۇيغۇر مەدەنىيەت جەمئىيىتىنىڭ رەئىسى پەرھات ھاسانوۋ بىلەن بىلىم بېرىش كومىتېتىنىڭ سېكتور باشلىقى ئېمپ-لىيان ھوشۇروۋ، ئالمۇتا ۋىلايىتى ئەخبارات ۋە جەمىيەتچىلىك رازمەنلىك باشقارمىسىنىڭ باشلىقى مۇرات ئەۋېزۇ، جۇمھۇرىيەتلىك "ئۇيغۇر ئاۋازى" ۋە ئۇنىڭ قوشۇمچىسى "يېڭى ھايات" كېزىتىلىرىنىڭ باش مۇھەررىرى يولداش نازاماتوۋ، جۇمھۇرىيەتلىك ئۇيغۇر تېئتراتىرىنىڭ دىرېكتورى مۇرات ئەخمەد يېۋ، پانفولۇ ناھىيەسى ھاكىمىنىڭ ئورۇنباستارى ئازات سەتپايېۋ، "ئىدىل"

تاتار ۋە تاتار-باشقىلارنىڭ جەمىيەتلىك ۋە مەدەنىيەت مەركەزلىرى ئىتتىپاقىنىڭ رەئىسى مۇرات كەرىموۋ، قازاقىستان جۇمھۇرىيىتى پىرېزىدېنتى يېنىدىكى ستىراتېگىيەلىك تەتقىقاتلار ئىنستىتۇتىنىڭ چوڭ ئىلمىي خادىمى كۈلنارە ئاننا قۇلىيېۋا ۋە باشقىلار قاتناشتى. "دۈڭلەك ئۈستەل" ئەتراپىدىكى ئوچۇق سۆھبەتتە قازاقىستان ئۇيغۇرلىرىنىڭ ئىجتىمائىي-سىياسى ۋە ئىقتىسادىي مەدەنىي ھاياتىدىكى ئۆزگىرىش بىلەن بىللە تېخىچە ھەل قىلىنىشى كۈتۈپ تۇرغان نۇرغۇنلىغان مەسىلىلەر-مۇئەمىلار توغرىلىق ئەتراپلىق ئېيتىلدى. ئىۋرايىم باراتوۋ

ئەينى ئاي ئىچىدىكى ئامېرىكا دۇنيا بانكىسىنىڭ مەخسۇس خادىمى ئىقتىساد پەنلىرىنىڭ دوكتورى پروۋېسور گۈلنار ئابدۇقادىر ئىش يۈزىدىن بېشىكىگە كوماندىر بولۇپ كىرىپ بولغاندا قىرغىز تېلې-رادىئو كورپۇراتسىيەسىنىڭ ئۇيغۇرچە رادىئو ئاڭلىغۇچىسى بولۇپ مەخسۇس مۇخبىرى خەيرىنا تۇردى بىلەن سۆھبەتتە بولغان ئىدى. تۆۋەندە شۇ سۆھبەتنى دېتېقتىڭلارغا سۈنۈپ:

گۈلنار ئابدۇقادىر قىزى قىرغىزستانغا خۇش كەلسىز، سىز بىلەن ئازىراق سۆھبەت تۈتۈڭۈزسەم، قانداق دەيسىز؟

مەرھەمەت مەنمۇ سىلەر بىلەن مۇڭدۇ شۇشقا تەشنا مەن.

ۋەتەندىن ئامېرىكىغا بېرىپ بىلىم ئېلىپ نەشۇ جايدا ئىشلەپ قىلىشتىكى سەۋەپلەرنى ئۇقساق؟

مەن 84-يىلىنىڭ ئاخىرىدا ئامېرىكىغا

تېلى چەت ئەل تىلىدەك بىلىنمەيدۇ. ماڭمۇ خىتاي تىلىدا ئوقۇغۇنۇم باشقا چەت ئەل تىلىدا ئوقۇغاندەك سېزىمەيمەن. تۇرمۇش جەھەتتىن قارىغاندا، ئامېرىكا دۇنيادا تەرەققى قىلغان دۆلەتلەرنىڭ بىرى، ئەمما مۇساپىر چىلىقى دايم ھېس قىلىپ تۇرىمەن. ھېيىت-ئايەم، بايراملاردا ئۇرۇق-تۇغقان، دوستلارنى سېغىنمەن. ۋەتەندە تۇتكەن بەختىڭنى ھېچ قانداق بەختكە تەڭ قىلغىنى بولمايدۇ. ئىنسانلار ئۈچۈن پەقەت بىلىم ئېلىشلا ئەمەس، روھى جەھەتتىنمۇ ئۇرۇق كېرەك.

س. - مۇشۇ دۇنياغا يارالغىنىڭىزنى ھېس قىلغاندا كىم ئۇچۇن ياشايمەن دەيسىز؟

ج. - بۇ، بەك مۇرەككەپ سوئال ئىكەن، چوڭقۇر مەسلى، مەن بۇ ھەقتە ھەر دايم ئوخشىمىغان جەرياننى ئويلىغاندا، ئوخشىمىغان جاۋابلار كالىغا كېلىدۇ. ئامېرىكىغا چىقىپ ئوقۇمىغان ۋاقىتلىرىمدا، چەتئەلگە چىقىشنى ئارزۇ قىلغان چا

لەپ بەرگەندە ئۇمۇ ماڭا ئىلھام قىلاتتى. ئامېرىكىغا بارغاندىن كېيىن ماڭمۇ ئىقتىساد پەنلىرىنىڭ ھەر بىر جايلىرىدىن كەلگەن دوكتور-پروۋېسورلار كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتىگە ئىگە بولغان ئالىملارنى ئۇچۇرۇتۇپ، ئۇلار-دىن تەسلىنىپ مەن ئۆز كەسپىم بويىچە ئىقتىساد پەنلىرىنىڭ ئالى چوقە قىسىمغا يېتىپ، ئۇيغۇر-خەلقى ئۈچۈن خىزمەت قىلىمەن، دېگەن ئۈمىدنى باغلىغان ئىدىم. ھازىرمۇ ئامېرىكىدا ئىقتىساد پەنلەر بويىچە دوكتورلۇق ئۇنۋانىنى ئالغانلار ئۇيغۇرلار ئىچىدە يوق. ئەمما باشقا پەنلەر بويىچە ئېلىۋاتقانلار بار.

س. - ئۇيغۇر مىللىتىڭىز ئۈچۈن قانداق ئارزۇ-ئۈمىدلىرىڭىز بار؟

ج. - مىللىتىم ئۈچۈن ئارزۇ-ئۈمىد بولسا، ئادەملەر ئۇمۇت بىلەن ياشاش كېرەك. بولۇپمۇ ياشلار ئۈچۈن، تۇرمۇش جەھەتتە، بىلىم ئېلىش جەھەتتە ھەر بىر ئائىلىدە قىيىنچىلىق بولۇپ تۇرۇدۇ.

س. - بوش ۋاقىتلاردا قانداق ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولىسىز؟

ج. - بالىلىرىم يوق ۋاقىتلاردا كۆپۈنچە دېڭىز بويلىرىغا، تاغلارغا كېتەتتۇق، كىتاپلارنى كۆپ ئوقۇيتتىم. مۇزىكا ئاڭلاشنى، سىرتقى مەنزىرىلەرنى تاماشا قىلىشنى ياخشى كۆرىمەن. كېيىن بالىلارنىڭ پائالىيەتلىرىگە ئوخشاش ئىشلار بىلەن بەنت بولىۋاتمەن.

س. - تۆت پەسلىنىڭ قايسى، قانداق ياقىدۇ؟

ج. - تۆت پەسلىنىڭ ئىچىدە كۆپەرەك باھار بىلەن كۆز پەسلىنى بەك ياخشى كۆرىمەن، باھارنىڭ ھاۋاسىنى ۋە گۈللىشىنى ياخشى كۆرىمەن.

س. - كۈللەرنى تاللايسىز؟

ج. - كۈللەرنىڭ ئىچىدە قىزىل گۈلنى ياخشى كۆرىمەن. كۆز پەسلىدە بولسا

بولۇپ كەتتى. ئانام ھايات، پېنسىيەدە يوللۇشۇم شۆھرەت سەيدە خەت كىيىپ (ئۇكرائىنا مەركىزى) شەھىرىدە ياۋروپا پەلسەپە تارىخىنى ئوقىغان، ئىككىمىز تۇرمۇش قۇرغاندىن كېيىن ئامېرىكىغا كېلىپ كومپيۇتېر پروگراممىلىرىنى يېزىشتا ماگىستىرلىق كەسپىگە ئىگەللىدى. شۇ كەسپ بويىچە ئالى ئىمۇنېر بولۇپ ئىشلەيدۇ. چوڭ قىزىم ئۈچىنچى 8 ياشتا، 3-سىنىپتى تۇر-گەتتى. ئوغلىمىز بابىرجان بىر يېرىم ياشتا. ئەڭ كىچىك قىزىمىز گۈلنار 5 ئايلىق بولدى.

س. - ئىقتىسادى جەھەتتە ئائىلەڭلارغا قانچىلىك كىرىم كىرىدۇ؟

ج. - ئۈمۈمى قوشۇپ ئېيتقاندا ئىلغا 140 مىڭ ئامېرىكا دوللىرى توغرى كېلىدۇ. ئامېرىكىدا بىر ئىللىقنى ھېسپ

ۋەتەندىكى بەختىمنى ھېچ بەختىمگە تەڭ قىلمايمەن

ئوقۇشقا چىقىپ كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتى-نىڭ ئىقتىساد فاكولتېتىنى 1987-يىلى پۈتتۈرۈپ ئىقتىسادى ماگىستىرلىق ئۇنۋان ئالدىم. ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇمۇ پرېستېت پىلۇردا تەبىئىي بايلىقلارنى باشقۇرۇدىغان فاكولتېتىدا، ئىقتىسادى فاكولتېتىنىڭ ماگىستىرلىق ئۇنۋانىنى ئالدىم. ئاندىن دوكتورلۇقنى ياخشى ئۈچۈن نۇرغۇن تېمىلارنى تەتقىق قىلدىم. خىتاينىڭ ئىقتىسادى يېزا ئىگىلىكى توغرىسىدا مودۇل قۇرۇپ چىقىپ، ئۇنى ماتىماتىك بويىچە ھېساپلاپ 93-يىلى فېۋرالدا ئىقتىساد پەنلەرنىڭ دوكتورلۇق ئۇنۋانىنى ئالدىم. مېنىڭ ئوقۇش نەتىجىم ئاسپىرانتورىيەدە ناھايىتى يۇقىرى بولغانلىقى ئۈچۈن ئوقۇش بەدەللىرىنى ھەقسىز قىلىپ بەردى. ئامېرىكىدا 8 ئىل ئوقۇدۇم. شۇ جەرياندا دۇنيا بانكىسىدا ئىشلىگەن بىر ئايال مىنىڭ بىلىم دەرىجىمىنىڭ يۇقىرىلىقىنى بىلىپ، "دۇنيا بانكىسىغا 3-دۇنيادىن كېلىپ ئوقۇپ يېتىلگەن سىزگە ئوخشاشلار كامدىن-كام ئۇچرايدۇ" دەپ، مېنى دۇنيا بانكىسىدا ئىشلەپ قېلىشقا تونۇشتۇردى. شۇ سەۋەبلىك خىتاينىڭ ئىقتىسادى توغرىسىدا بىر ئىل ئىشلىدىم. ئاندىن ياۋروپا، ئازىيە فاكولتېتىدا ھازىرغىچە ئىشلەپ كېلىۋاتمەن. ۋەتەندە ياشىغان ھاياتىڭىز بىلەن ئامېرىكىدا تۇتۇڭىزگەن ھاياتىڭىزنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى پەرقنى قانداق ھېس قىلىڭىز؟

- بىلىم ئېلىش جەھەتتىن قارىغاندا، ئامېرىكىغا بارغاندىن كېيىن، يەنى ياۋروپا، ئازىيەدىن كەلگەن ستۇدېنتلار بىلەن تەڭ تۇرۇپ ئوقۇش كېرەك. يەنى ھەممىمىزنىڭ تىلى، ئۆرپى-ئادىتى ئوخشىمايدۇ. تۇرمۇش، بىلىم ئېلىش جەھەتتىن ھەممىنى بىردەك ئېلىپ چىقىشىمىز كېرەك. ۋەتەندە بولسا مەن خىتايچە ئوقۇغان، شۇنىڭ ئۈچۈن خىتاي

غلىرىمدا، مەن جەزمەن ياخشى ئوقۇپ چەتئەللەرگە چىقىپ، چەتئەل ئالىملىرى بىلەن ئۇنۋانلارنى ئېلىپ، ۋەتەنمگە قايتىپ كېلىپ، تۇغۇلغان يۇرتلىرىمنى چەتئەلدەك تەرەققى ئەتكۈزۈمەن دەپ ئويلايتتىم، ھازىرمۇ، مۇشۇ ئويۇم بار. بىراق، شۇ ئويۇلارغا باشقا ئويۇلار قوشۇلۇپ، چوڭ بولغاندا تۇرمۇشلۇق بولۇپ، بالا تېپىش، ئۇلارنى تەربىيەلەپ يېتىشتۈرۈپ كەلگەن ئالى بىلىم يۇرتلىرىدا تەربىيەلىسەم دېگەن ئويۇلار-غايىلار بىلەن ياشاۋاتىمەن.

س. - قانداق چۈشەنچىدىكى ئادەملەر سىزگە ياقىدۇ؟

ج. - بىلىملىك، ئاق كۆڭۈل، ئۆزىنىڭ بىلگىنىنى، مەقسىدىنى ئوتتۇرىغا ئۇچۇق-يۇرۇق قويدىغان ئادەملەرنى ھۆرمەت قىلىمەن.

س. - ھاياتىڭىزدا ئۆزىڭىزگە ئۇستاز ھېساپلايدىغان كىمنى ھۆرمەت بىلەن تىلغا ئالغان بولاتتىڭىز؟

ج. - باشلانغۇچ ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ئوقۇغان ۋاقىتلىرىمدا چوڭ ئۇمۇتلەر يوق ئىدى. چۈنكى، ئۇ چاغلاردا مەدەنىيەت ئىنقىلابى مەزگىللىرى ئوقۇشنىڭ چوڭ پەللىسى ئالى مەكتەپلەر ئىدى. ئەمما يادىمدا چىقمايدىغان بىرلا نەرسە، ئالى مەكتەپكە ئىمتىھانغا ھازىرلىق كۆرۈۋاتقان مەزگىللەردە ئابلىكىم دەپ ئاتىغان بىر ئوقۇتقۇچىمىز بار ئىدى. ئابلىكىم مۇئەللىم بىلەن يېزا ئىگىلىكتە ئىشلەپ قالغان ۋاقىتلىرىمدا، تاشكەنتتە ئوقۇغان چاغدىكى بىلىم ئېلىش تەجرىبىلىرىنى سۆزلەپ بەرگەندە، مەن ئۇنىڭدىن ئىلھاملىنىپ، چەتئەلگە چىقىپ ئوقۇيمەن، دېگەن ئارزۇنىمىز تۇغۇلغان ئىدى. ئاندىن ئامېرىكىدىن كەلگەن بىر پىرافېسسور، ئامېرىكىدا قانداق بىلىم ئالغانلىقىنى پىرافېسسورلۇقنى قانداق ئالغانلىقىنى ماڭا سۆز-

ئەمما ئۆزۈمدىكى ئۇمۇت بىلەن يېڭىلىق كېتىش كېرەك. مەن ئوقۇپ ئۆزۈمگە چاغلىرىمدا بىر چوڭقۇر تەسىر قىلغان ئىدى، ئامېرىكىلىق بىر يازغۇچىنىڭ بىر ھېكايىسىنى ئوقۇغان ئىدىم. بىر ئادەمنىڭ ئوغلى تىجارەتچى بولۇپ، ئىشى يورۇشمەي يولى ھەر نەرسىنى توشۇلۇپ كەتكەن چىقىمدا، دادىسى ئوغلىغا: "سەن ئېڭىز بىنانىڭ ئۈستىگە چىقىپ يەرگە قارىغىن، يەردە قانچە يول بارىكەن" دېگەندە، ئوغلى: "ئون يول بار ئىكەن" دەپ ئېيتقان. شۇ چاغدا دادىسى مەيدانغا 10 يول بىلەن بارغىلى بولىدىغانلىقىنى، بىر يول توشالسا 9 يول بىلەن بارىدىغانلىقىنى ئېيتقىنىدا ئوغلى تەسلىنىپ، دۇنيا بويىچە تىجارەتچىگە ئايلىنىپ، چوڭ تۈھپىلەرنى قوشقان ئىكەن. شۇنىڭ ئۈچۈن ياشلارغا ئېتىقادىمىز، ئۇمۇتتىمىز بولمايلىق كېرەك، ئۇمۇتلۇك بولسا كۈتكەن نىشانغا چوقۇم يېتىدۇ.

س. - بىشكەكتە تۇتكەن كۈنلىرىڭىزدە قانداق تەسىراتلار قالدى؟

ج. - بىشكەكتە تۇتكەن ئۈچ كۈن جەر ياندىدا ئۆزۈمگە مۇناسىۋەتلىك ھۆكۈمەت ئورۇنلىرى بىلەن كېلىشىم قىلىۋاتتىم. ئۇنىڭدىن باشقا كەچتۈرۈش لىرى بىشكەكتىكى ئۇيغۇر ئۇرۇق-تۇغۇ قانلار بىلەن ئۇچۇرۇش پۇرسىتىگە ئىگە بولۇۋاتمەن. بۇ جەرياندا مەندە قالغان تەسىرات. قىرغىزستانمۇ يېڭىدىن مۇستەقىل بولغان كېچىك بىر دۆلەت، خۇددى كىچىك بالا يېڭى ماڭغاندەكلا، بۇ جەرياندا تۇرغان قىيىنچىلىقلار بار. ئەمما بۇ قىيىنچىلىقلار ۋاقىتلىق قىيىنچىلىقلار، بۇمۇ تۈگەپ كېتىدۇ. باشقا جۇمھۇرىيەتلەرگە قارىغاندا سېلىشتۇرۇپ باقسام، قىرغىزىستان بىر قانچە ئىقتىسادى قانۇن جەھەتتىن يولغا چۈشۈرۈپ ئىش ئېلىپ بېرىۋاتىدۇ. كېلەچەكتە تېز تەرەققى قىلىپ كېتىدۇ دەپ ئويلايمەن.

تاغقا چىققانى ياخشى كۆرىمەن. چۈنكى كۆزدە ئامېرىكىنىڭ تاغلىرى بەك چىرايلىق بولۇپ كېتىدۇ. دەرەقلەرنىڭ يوپۇرماقلىرى قىزىل ئالەمدەك قىزىرىشىپ كېتىدۇ. ھاۋا-رايى ئىسسىق بولىدۇ. ماشىنا ھايدىپ تاغلارغا چىقىپ دەرەقلەرنىڭ يوپۇرماقلىرىنى كۆرۈشنى ياخشى كۆرىمەن. قىشنىمۇ ياخشى كۆرىمەن. قىشتا قارقىلىق ياغىدۇ. ئۇ چاغلاردا بالىلارنى بىر قانچە قېتىم قارىتىپلىشىغا ئېلىپ چىقىمەن. ئامېرىكىدىكى ھاياتىمىز كۆپىنچە دېڭىز بويلىرىدا ياكى شەھەردىكى سۇ بويلىرىدا ئۆتىدۇ. ئەمما ئۆزۈمنىڭ خىزمىتىم جىق، دەم ئېلىشىم ئازراق.

س. - ھاياتقا پۇشايمىڭىز يوقمۇ؟

ج. - ھازىرچە يوق.

س. - ئەگەر ھاياتقا قايتىدىن يارىلىپ قالسىڭىز، ھاياتنى نېمىدىن باشلىغان بولاتتىڭىز؟

ج. - ئەسلى مېنىڭ ئاتا-ئانىمىڭ ئۈمىدى مېنى تىببەتچىلىك ساھەدە ئوقۇتۇش ئىدى. بىراق ئۇنداق بولماي قالدى. ھازىرقى ئىقتىساد شۇناس كەسپىمگە پۇشايمىم يوق، چۈنكى دۇنيا بانكىسىدا ئىشلەۋاتمەن، بۇ بانكىنىڭ ئالدىغا قويغان مەخسىتى: دۇنيادىكى كەمبەغەل دۆلەتلەرگە ياردەمدە بولۇش، ئۇلارنىڭ ئىقتىسادىنى كۈتۈرۈش بۇ چوڭ ئىنسانپەرۋەرلىك ئىش. ئۆزۈمنىڭ ئۈمىدى بولسا بالىلىرىمنىڭ بىرەرسىنى تىببى مۇتەخەسس قىلىپ يېتىشتۈرۈپ ئادەملەرنىڭ كېسەللىرىنى داۋالسا دېگەن ئويىمەن.

س. - ئاتا-ئانىڭىز ۋە ئائىلىڭىز ھەققىدە ناڭلاپ كۆرسەك، مۇمكىنمىكەن.

ج. - ئاتا-ئانام ئالى مەلۇماتلىق. ئىككىمىلىمى سوتتا، پروكۇراتورىيەدە 30 يىلدىن ئوشۇق ئىشلىگەن. ئاتام ۋاپات

لايدۇ. ئاڭلاتماقچى بۇل جىق كۆرۈنگەن بىلەن بىر ئىل جەرياندا ئۆيىنىڭ ماشىنىنىڭ، بالىلارنىڭ ئوقۇش چىقىملىرى تۆلۈنىدۇ. ئىشلىشىپ ئامېرىكا تۇرمۇشى بويىچە ئورتاق ھال دەرىجىدە ياشايمىز.

س. - ئۆيدە مىللى تائاملار ئېتىپ يەمسىلەر؟ ئۆرپ-ئادەتلەر ئۇيغۇرچىدۇ؟

ج. - بالىلىرىم ئامېرىكىدا تۇغۇلغىنى بىلەن، ئۆيدە ئۇيغۇرچە گەپلىشىمىز، ئۆرپ-ئادەتلىرىمىز ئۇيغۇرچە. يېتەمسىزغا چىڭسەي، جۈسەي، جاڭگۇلارنى تېرىيمەن. تاماقلرىمىز ئۇيغۇرچە غۇلجىدا قانداق ياشىغان بولساق ئۇ يەردەمۇ شۇنداق.

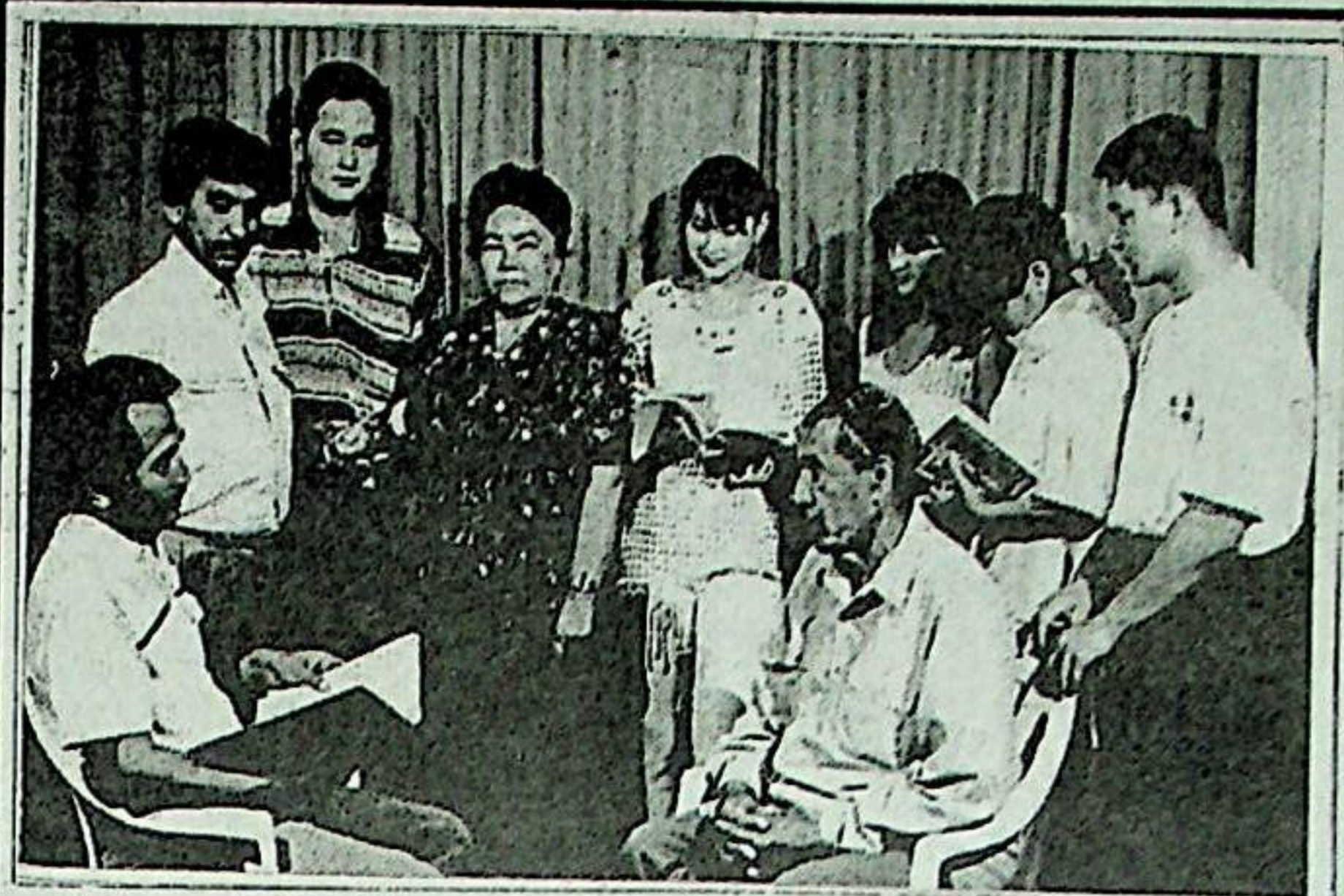
س. - ئوتتۇرا ئازىيەدىكى ياشلارغا قانداق تەلەكلەرنى ئېيتقان بولاتتىڭىز؟

ج. - ئوتتۇرا ئازىيەدە مەن ئۇچراتقان ياشلار يامان ئەمەس، ياخشى بۇ يەردە سوۋېت ئىتتىپاقى دەۋرىدىن باشلاپ ئوقۇش ئىشلىرى ياخشى ئىكەن. مېنىڭچە بۇ يەردە قىزلار كىچىك تۇرمۇشقا چىقىپ، بىلىم ئالماي، بىلىم ئالسىمۇ ئىشلىتەلمەي قالىدىكەن. بىزدە دۇنيا بانكىسىدا بىر پروگرامما بار. بۇنىڭدا بىر قىزنى ئالى مەكتەپتە تەربىيەلەش، بىر ئائىلىنى ياكى بىر كەنتنى تەربىيەلىگەن بىلەن بارا بىر ھېساپلايدۇ. نېمىشكە دېگەندە ئانىنىڭ بالىغا بولغان تەربىيەسى بەك ئۈستۈن دەپ ھېساپلايدۇ. مېنىڭ ياشلاردىن سورىدىم، قىزلار ياخشى ئوقۇشى كېرەك. تەرەققىي قىلىشقا تەلەپ قىلىشى كېرەك. ياشلاردىن شۇنى تىلگەن بولار ئىكەن.

مەنلىك سۆھبىتىڭىزگە رەخەمت!

س. سىزگەمۇ كۆپ رەخەمت. خەيرىنا تۇردى.

ئۇيغۇر ستۇدېنتلىرى قارابالتا شەھرىدە

سۈرەتتە: تۈرە تۇرغانلار ئارىسىدا سولدىن بىرىنچى ھاشىموۋھاجى مۇرات، ئولتارغانلار (سولدىن ئوڭغا) تۇرسۇنتاي، مەھەممەتتېرىپم ھاجى مېھمانوۋ.

قىرغىزىستان دۆلەت ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ 2-ۋىللىق ستۇدېنتلىرى 1998-ۋىلى 13-ئىيۇل كۈنى پراكتىكا تۈتكۈزۈش ئۈچۈن ئۇيغۇر فاكولتېتىدىن ئۇيغۇر تىلى بويىچە داتسېنت مۇسابىقىسىغا زىباخان باشچىلىقىدىكى بەش ئەمبە، يەنى ئەخمەتوۋا مەلىكە، ئەخمەتوۋاجايىۋا نەزىرە، مەھمە مەتوۋا كۈلزەر، سەلىيېۋ رۇستەم ۋە ئىس رانلوۋ رىشات بەش كۈنلۈك پراكتىكىغا چىققان بولۇپ، قارابالتا شەھەر ئۇيغۇر ئىتتىپاقى جامائەتچىلىكى تەرىپىدىن قىز-غىن قارشى ئېلىندى.

زىباخاننىڭ ئېيتىشىچە بۇ قېتىمقى پراكتىكا قارابالتا شەھىرىدىكى ئۇيغۇرلار ۋە ئۇلارنىڭ ئائىلىلىرى بىلەن شۇنداقلا ئۇ يەردىكى ئۇيغۇرلار تارىخى، تىلى، ئۆرپ-ئادىتى، سەنئەت، تىجا رەت، قول ھۈنەرۋەنچىلىك مىللى تىبا-بەتچىلىك، دېھقانچىلىق، دىن ئىشلىرى بىلەن تونۇشۇش. مانا مۇشۇنداق قېتىمى ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىپ تۈتكەن نامى قالغان كىشىلەرنى ھەم ئۇلارنىڭ قىلغان ياخشى ئىشلىرى ھەققىدە ئوقۇغۇچىلارنىڭ خاتىرە يېزىشى ئېلىپ بارىدىغانلىقىنى ئېيتىپ تۇتتى.

بىز قارابالتا ئىتتىپاقى جامائەتچىلىكى ئۆزىمىزنىڭ كېلەچىكى، ئۆمۈتى دەپ چۈشەنگەن ئۇيغۇر فاكولتېتىنىڭ تالىپ-تالىپلىرىگە ئۈمىد بىلەن يارىتىپ بېرىش ئۈچۈن قوللىنىدىغان كېلىدىغان بارلىق چارىلەرنى كۆردۈك. يەنى جەمئىيەتنىڭ بۇ ئىشقا تېگىشلىك ھەيئەت ئەزالىرىنى بىر يەرگە ئۇغىپ، ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈپ، كېيىن، ھەر كۈنى 3، 4 ئۇيغۇر ئائىلىسىنى زىيارەت قىلدۇرۇشنى مەسئەت قىلىپ كېلىشۋالغۇق.

1-كۈنى ئاقساقاللار كېڭىشىنىڭ رەئىسى مەھمەت تېرىپم ھاجى، "ئىتتىپاق" نىڭ رەئىسى ھاجى مۇراد، سەنئەت باشلىقى پەيزۇللام، 2-كۈنى ئاياللار كېڭىشىنىڭ رەئىسى ھۆرىكۈل ئىسلاموۋا، ئۇنىڭ مۇئاۋىنى زەينەب بۇيۇ ئابدۇرېھىم ناخۇن قىزى، 3-كۈنى ئابدۇلۋاقتى، قۇرۇنجان، ئابدۇمىست دىخۇتۇر، غازىكام، سادىق كامال، 4-تۇرسۇنتاي، مۇساجان ئەخمەتوۋ، داۋۇتجان.

شۇنداق قىلىپ جەمئىي 13 ئادەتلىك ئىلىم-ئىلىم ۋاقتى ئاجرىتىلىپ پائالىيەتلەر ئېلىپ بېرىلدى. ئۇنىڭدىن باشقا ئالتۇن نايم، بۇيۇم چوڭ ياشلىق مومىلار بىلەن سۆھبەتلەر ئۇيۇشتۇرۇلۇپ، ئۇلار ھاياتىدىكى كۆرگەن-بىلگەن ياخشى تەسىرلىرىنى ۋە ئۇيغۇرلارنىڭ قەدىمىي ئۆرپ-ئادەتلىرى ھەققىدە چۈشەنچىلەرنى بېرىپ تۇتتى. 17-ئىيۇل كۈنى "ئىتتىپاق" جەمئىيەتتىمىزنىڭ ئاكتۇر نەزاسى داۋۇتجان ھوشۇرۇۋ قوراسىدا، ئۆز ھېسابتىغا ئۆزۈ تۇش زىياپىتى تۈتكۈزۈپ بەردى.

زىياپەتكە جايىل (بۇرۇنقى كالىن) رايونىنىڭ مۇئاۋىن ھاكىمى خوجايېۋ بېكىتتەر، شەھەرلىك ئاۋتوبۇسنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى زەينەببۇيۇ ئابدۇرېھىم قىزى، داتسېنت زىباخان مۇسابىقىسىغا ستۇدېنتلار بىلەن، "ئىتتىپاق" نىڭ رەئىسى، مۇئاۋىنلىرى، ئاقساقاللار كېڭىشىنىڭ تەپتىش ھەيئەت رەئىسلىرى ۋە ئىتتىپاق ئەزالىرىدىن 25 كە يېقىن كىشى قاتناشتى.

"ئىتتىپاق" نىڭ رەئىسى ھاجى مۇرات باش سۆزنى جايىل رايونىنىڭ مۇئاۋىن ھاكىمى بېكىتتەر خوجايېۋقا بەردى

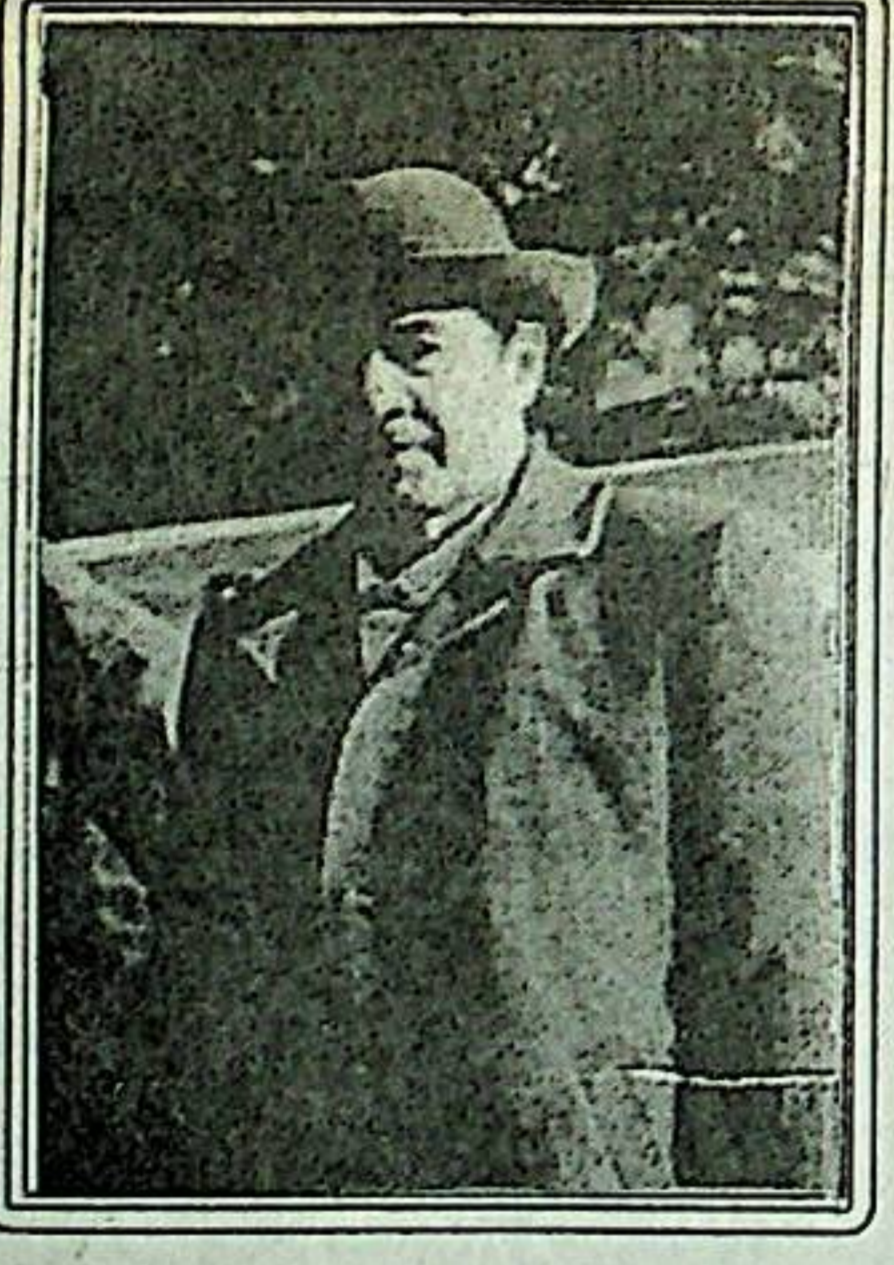
تەبىرىكلەيمىز

ھۆرمەتلىك ئالمىجان باھاۋىدنىۋقا ئالمۇتا شەھىرى

قازاقىستان جۇمھۇرىيەتلىك "ئۇيغۇر ئاۋازى" كېزىتىش قوشۇمچىسى "يېڭى ھايات" كېزىتىش جاپاپكەر كاتىۋى ئالمىجان باھاۋىدنىۋنىڭ 50 ياشقا تولغان قۇتۇلۇق كۈنى بىلەن سەمىمى تەبىرىكلەيمىز. تېنىگە سالامەتلىك، ئائىلىسى تۇرمۇشىغا خاتىرجەملىك خىزمىتىگە ئۇتۇقلار تىلەيمىز.

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرىنىڭ جۇمھۇرىيەتلىك "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ۋە "ئىتتىپاق" كېزىتخانى خادىملىرى.

ھۆرمەتلىك مەھمەتتېرىپم ھاجى مېھمانوۋ قارابالتا شەھىرى

قارابالتا شەھەرلىك ئۇيغۇرلار "ئىتتىپاق" جەمئىيىتىنىڭ ئاقساقاللار كېڭىشى رەئىسى مەھمەتتېرىپم مېھمانوۋنىڭ تۇغۇلغىنىغا 70 يىل تولدى. شۇ مۇناسىۋەت بىلەن جەمئىيەتمىزنىڭ ھەم قارابالتا جامائەتچىلىكىنىڭ پائال ئىشتىراكچىسى، كېزىتىمىزنىڭ جانكۆيەرنى سەمىمى تەبىرىكلەيمىز. تېنىگە سالامەتلىك، ئائىلىسىگە خاتىرجەملىك ۋە خىزمەتلىرىگە ئۇتۇقلار تىلەيمىز.

قىرغىزىستان ئۇيغۇرلىرىنىڭ جۇمھۇرىيەتلىك "ئىتتىپاق" جەمئىيىتى ۋە "ئىتتىپاق" كېزىتخانى خادىملىرى.

مۇئاۋىن ھاكىم سۆزىنىڭ بېشىدا ئۆزۈمنىڭ ئۇنىۋېرسىتېتتا تۈتكەن ستۇدېنت-لىق ۋاقتلىرىنى ئەسلەپ، زىباخان مۇسابىقىسىنى ئۇستاز تەرىقىسىدە ھۆرمەت قىلىدىغانلىقىنى تەكىتلەپ تۇتتى. ئۇنىڭدىن كېيىن جايىل رايونىنىڭ ئەھۋالى توغرىلىق سۆز ئېچىپ، مۇنارپ، سەھىيە، سانائەت ۋە يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشى ۋە چارۋىچىلىق بويىچە دۆلەتكە باج تاپشۇرۇشى چۈشۈرۈلۈشى ئەمەس، جۇمھۇرىيەت بويىچە 2-ئورۇندا كېلىۋاتقانلىقىنى، ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ ئىش ھەققى ۋە پېنسىيەلەر ئۆزۈ ۋاقتىدا بېرىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ، بۇنىڭغا مىساللارنى كۆرسەتتى. مەسىلەن ئوقۇتقۇچىلارنىڭ 98-ۋىللىق ئوتتۇرىسىغا پۇلى تولۇق بېرىلىپ، ئىشچى-خىزمەتچىلەر بۇ ۋىل ئىيۇن ئېيىنىڭ مۇناسىنى ئېلىپ بولغان. مۇئاۋىن ھاكىم سۆزىنىڭ ئاخىرىدا جايىل رايونىدا قازاق، نېمىس، كورىيىس، ئۇيغۇر قاتارلىق تۆت مىللەتنىڭ ئۆز جەمئىيەتلىرى بارلىككەنلىكى، بۇنىڭ ئىچىدە ئۇيغۇرلارمۇ رايوننىڭ ھەر تۈرلۈك پائالىيەتلىرىگە پائال قاتنىشىپ كېلىۋاتقانلىقىنى سۆزلەپ كېلىپ، شەھەر دىكى 2-ۋە 3-ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ئۇيغۇر بالىلىرى خىلە دىيەرلىك كۆپ سانى ئىكەنلىكىنى ئوقۇتقۇچى ئۇيغۇر فاكولتېتىدىن ھەل قىلىپ بەرسە، دۆلەت پروگراممىسىغا كىرگۈزۈپ ئۇيغۇرچە سىنىپلارنى ئېچىشقا يېقىندىن ياردەم قىلىدىغانلىقىنى ئېيتىپ تۇتتى.

ئۇنىڭدىن كېيىن سۆزگە چىققان ئاۋتوبۇسنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، ئىتتىپاقنىڭ ئاياللار جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى زەينەببۇيۇ مۇنداق دېدى: "مەنمۇ ئالى مەكتەپتە-ئىنىستىتۇتتا ئوقۇپ چىققان. ياشلارنى ئوقۇشقا جەلس قىلىش كېرەك. "ئىتتىپاق" نىڭ ھەر قانداق پائالىيەتلىرى بولسا قولۇمدىن كېلىشىچە قاتنىشىمەن. پراكتىكىنىڭ ستۇدېنتلارنى مەنمۇ ئىش ئورۇنىدا، ئۆز بۆلۈمىدە كۆتۈپ ئالدىم. بۇندىن كېيىنمۇ كەلگەنلەرنى قارشى ئالمەن" دېدى.

داتسېنت زىباخان مۇسابىقىسى بولسا، ئالدى بىلەن مۇئاۋىن ھاكىم باشلىق "ئىتتىپاق" ئەزالىرىنىڭ، "ئىتتىپاق" رەھبەرلىرىنىڭ،

قارابالتا شەھىرى، مەھمەتتېرىپم - "ئىتتىپاق" ئاقساقاللار كېڭىشىنىڭ رەئىسى.

ستۇدېنت-پراكتىكىنىڭ قىزغىن كۆتۈپ ئالغانلىقى، ياخشى ئورۇنلاشتۇرۇپ پراكتىكا ئىشلىرىنى ياخشى نەتىجىلىك ئاياقلاشقانلىقى ئۈچۈن فاكولتېت نامىدىن، فاكولتېت دېكаны ئىسرائىل ئىبراھىموۋ نامىدىن چىن ئىخلاسى بىلەن رەخمەت ئېيتتى. بۇ يىل 16 ئوقۇغۇچى فاكولتېتنى پۈتتۈرۈپ دېپلوم ئالدى. شۇ مۇناسىۋەتلىك ئاۋگۇست ئېيىنىڭ ئاخىرىدا دېپلوم ئېلىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلۈپ، ئىشكانىيەت بار، بارلىقىمىزنىڭ بۇ 1-قېتىملىق ئوقۇشنى پۈتتۈرۈش مۇراسىمىگە قاتنىشىپ بېرىشىمىزنى يېقىندىن ياردەم بولۇشىمىزنى ئۈمىد قىلدىم.

ئۇلاردىن كېيىن كەمەن سۆزگە چىقىپ: "بۇ زىياپەت ۋەقەسىمىزغا ئۆزىنىڭ قىممەتلىك ۋاقتىنى ئاجرىتىپ قاتنىشىپ بەرگەنلىكى ئۈچۈن ۋە ياخشى سۆزلىرى ئۈچۈن ھۆرمەتلىك مۇئاۋىن ھاكىم خوجايېۋ بېكىتتەر جانابلىرىغا، قارابالتا شەھەر ئۇيغۇر جامائەتچىلىكى نامىدىن ۋە شەخسەن ئۆز نامىدىن رەخمەت ئېيتىمەن. ئىككىنچىدىن ئۇيغۇر فاكولتېتىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى داتسېنت زىباخاننى، ئوقۇغۇچى قىز-ئوغۇللىرىمىزنى ياخشى كۈتەلمە كەن بولساقمۇ رازى بولۇپ قايىتىشىنى ئۈمىد قىلىمەن، بۇندىن كېيىنمۇ پراكتىكىنى ئوقۇغۇچىلارچىقىسا، جامىمىزنىڭ يېتىشچە ياخشى كۈتۈۋېلىشقا ھەرىكەت قىلىمىز.

ئۈچىنچىدىن، بۇ قېتىمقى پراكتىكا كۈنى-لىرىدە ئۆزلىرىنىڭ ۋاقتىنى بېرىپ بىللە ئۇرۇپ، ھەممە ئىشلاردا دادىل كۆچ چىقارغان بۈگۈنكى زىياپەتتىكى ئىتتىپاق ئەزالىرىغا ۋە ئائىلىلىرىڭلارغا "ئىتتىپاق" نامىدىن رەخمەت ئېيتىمەن. بارلىق ئىشلارنىڭ تەنلىرىگە سالامەتلىك، ئىشلىرىڭلارغا ئۇتۇقلار تىلەيمەن" دەپ ئۆز سۆزۈمنى تاماملىدىم.

قارابالتا شەھىرى، مەھمەتتېرىپم - "ئىتتىپاق" ئاقساقاللار كېڭىشىنىڭ رەئىسى.

ИЗВЕСТНОМУ УЙГУРСКОМУ ПОЭТУ ДОЛКУНУ ЯСЫНУ - 60 ЛЕТ

Недавно у наших соседей - алмаатинцев прошел юбилейный вечер - посвященный *видному поэту, талантливому журналисту, лауреату премии Союза писателей Казахстана Долкуну Ясыну - в связи с 60-ти летием.

На юбилее в кругу почетных гостей были журналисты, поэты и многие известные люди из ближнего зарубежья. Юбилей удался на славу, но, пожалуй, самым кульминационным явился момент, когда Д. Ясыну был вручен диплом Академика Международной Калифорнийской Академии.

Академический диплом вручил всемирно известный писатель Ч. Айтматов.

Общество уйгуров КР и коллектив редакции "Иттипак" присоединяется к многочисленным поздравлениям сказанным в адрес юбиляра Долкуна Ясына и желают творческих успехов, крепкого здоровья и всех земных благ.

Слева на право: И. Габбасов, Д. Ясын, Э. Алптекин.

Собираем уйгурский фольклор

Два года назад мы стали студентами Кыргызского Государственного Национального Университета Института Интеграции Международных Образовательных Программ - первого в истории факультета уйгурской филологии, который основан в 1994 году. Его деканом стал профессор и просто замечательный человек Ибрагимов Исраил Момунович.

Каждый год по учебному плану студенты II курса должны пройти языковую фольклорно-диалектическую практику. И на этот раз администрация решила провести практику в г. Кара-Балта, так как здесь компактно проживают уйгуры. Руководителем этой практики назначен доцент Мусабаева З. М. и ген. секретарь Хапизов А.

13 июля мы прибыли к руководителю ансамбля "Вэтэн" Темирбекову Пайзулле Азимжановичу и к Салиеву Долкуну Умаржановичу, где нам оказали очень радужный прием. Руководитель ансамбля рассказал нам о себе, о своем учителе Ибдиминове Низамидине, который был композитором и со-

уважаемым человеком Михмановым Махамматматринмом, аксакалом г. Кара-Балта, также побывали у председателя Общества "Иттипак" Хашимова Хаджимурата Сатаровича, которые подробно ознакомили нас с историей этого города, родом занятий проживающих там уйгуров.

В г. Кара-Балта, как и в других городах нашей республики проживают люди разных национальностей, и особенно порадовало нас то, что уйгуры играют весомую роль в общественной жизни этого города. Они внесли не малый вклад в культурную, социальную, политическую, экономическую жизнь этого многонационального города. Об этом нам рассказал заместитель главы Жайылской райгосадминистрации Б. Кожоев.

В общем, социальная и культурная жизнь уйгуров, проживающих в г. Кара-Балта, нас очень обрадовала. Каждый шаг, каждая встреча заставляла нас почувствовать заботу и тепло руководящего аппарата г. Кара-Балта.

Мы очень благодарны Бектемиру

бирателем уйгурских песен, и ознакомил нас с рукописями своего учителя, из которых мы извлекли ценную информацию о культуре уйгурского народа.

Рассказал он и о деятельности своего ансамбля, где мы присутствовали на репетиции. Также он ознакомил нас с видеоматериалами, в которых отражено, как ансамбль "Вэтэн" участвовал в общественных мероприятиях, проводимых в г. Кара-Балта.

На другой день мы встретились с

Кожоеву, так как он являлся кадром Кыргызского Государственного Университета и очень многое сделал для нас. Благодарим аксакалов, руководителей "Иттипак", Общества уйгуров г. Кара-Балта и каждую уйгурскую семью, которая нас встретила с открытой душой и дала большой исторический материал о наших кыргызстанских уйгурах, показала гостеприимство наших предков.

Студенты II курса факультета уйгуроведения.

МЫ ТОЖЕ ПОМОГАЕМ ЖИТЕЛЯМ СУЗАКА

Как сообщалось, в мае месяце сего года в Сузакском районе, что в Джалал-Абадской области, произошло стихийное бедствие, которое нанесло огромный ущерб жителям этого региона.

После этой трагедии, правительство повсеместно по всей республике начало оказывать помощь пострадавшим жителям Сузакского р-на. В стороне от общей беды не осталась и уйгурская общечеловечность г. Бишкек. Под руководством Общества уйгуров "Иттипак" г. Бишкек, а также в прилегающих к городу районах, активную материальную помощь вели лидеры своих районов: Турсун-хаджим Барасев (с. Покровка); Турсун-хаджим (с. Лебединовка); Абдукерим-хаджим (Аламедин-1); Мирзаким-хаджим и Тохтахун (Токульдош), Ажимахаммет (ТЭЦ), Идрис-хаджим (Огонбаева), Альмахаммет и Умаржан (микрорайоны), Гулям-хаджим, многие другие.

Помощь была собрана в общей сумме около 71 тыс. сомов. Все предметы и вещи были упакованы в 76 больших коробках. Для отправки в пострадавший район были назначены делегаты: председатель Совета Аксакалов Общества уйгуров "Иттипак" - Султан Айсаев, члены ревизионной комиссии - Ахметов Тохтоходжа-хаджим и Абайдулаев Турсун-хаджим - джигит-беши с. Лебединовка.

По приезду в Джалал-Абад делегатов встретил председатель Джалал-Абадского областного ансамбля - Алиев. Затем, все вместе (поскольку было время намаза) отправились в Джалал-Абадскую мечеть. В мечети на намазе присутствовало около 1500 человек. Перед намазом выступил начальник отдела по религиозным вопросам Сузакского р-на - Зухурдильхаджим Махсум. В своей речи он подчеркнул чуткость и внимательность братьев-уйгуров, которые несмотря на трудности жизни прислали огромные токи гуманитарной помощи. От имени

жителей этого района и от себя лично, он выразил огромную благодарность нашему обществу за помощь в столь тяжелый момент жизни жителей Сузакского района.

Через некоторое время была создана комиссия, в которую вошли:

1. Абдуванов Алым-палван - депутат Сузакского р-на
2. Сапбиев Абдукалим - председатель суда аксакалов и сельского комитета
3. Махаммет Новзьяидын - вице-президент центра узбекской культуры Джалал-Абадской обл. и народный депутат Сузакского р-на
4. Умарбаев Имаржан - бывший начальник милиции Джалал-Абадской обл. и Сузакского р-на, а также Оқтам-хан, Тохто-паша и др. уважаемые лица.

Комиссия работала целенаправленно, раздавая привезенную помощь лично в руки нуждающимся людям, которые восстанавливали свои жилища. На каждом локальном участке когда вручался груз тем или иным людям, жители выражали огромное признательность за поддержку уйгуров-бишкекчан.

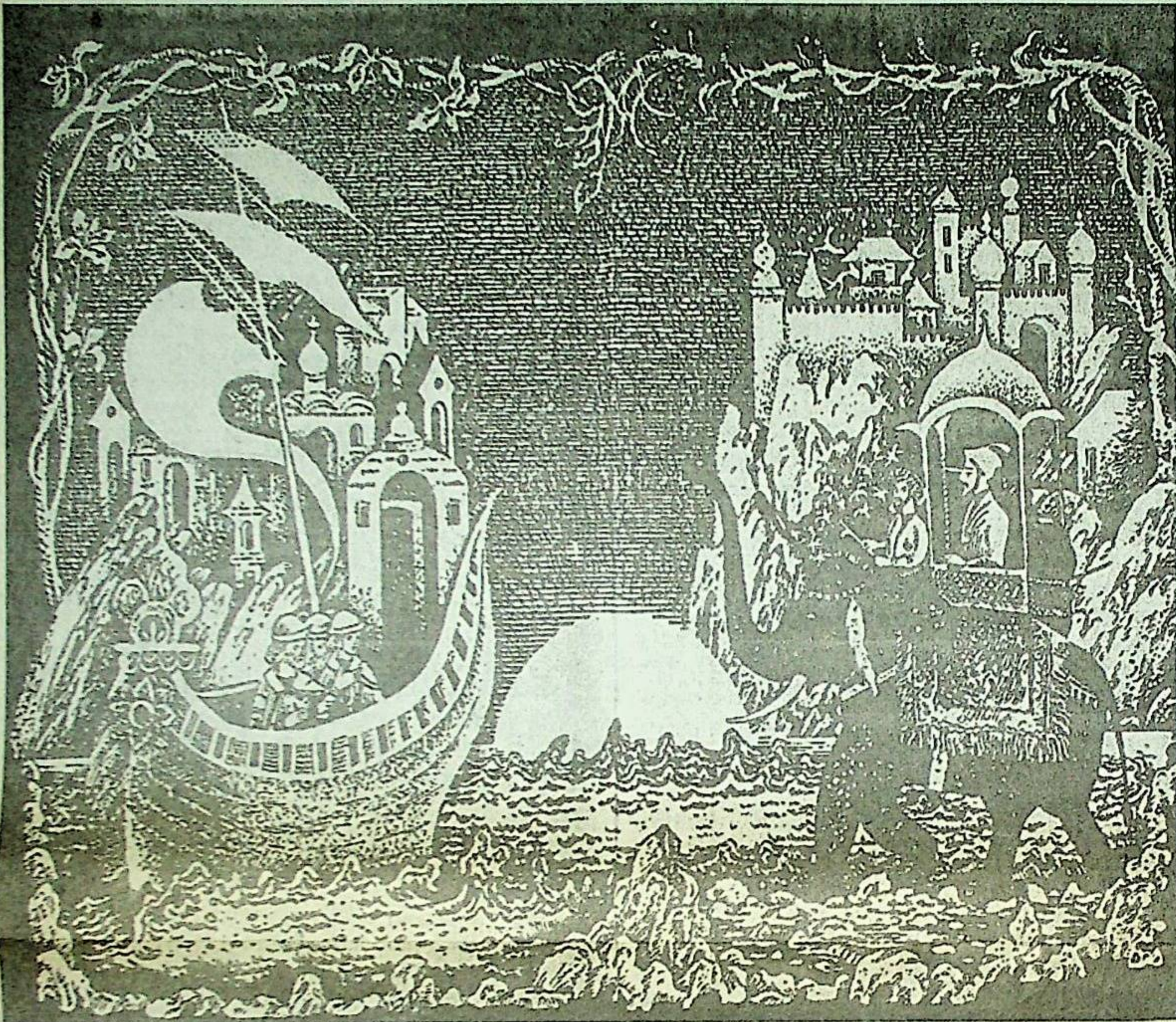
После того, как окончилась эта благотворительная миссия, на участке где был роздан последний тук, Алым-палван весьма признательно произнес, что оказанная помощь уйгурами навсегда и глубоко остается в сердцах жителей Сузакского р-на.

Провожая наших делегатов в аэропорту председатель Джалал-Абадского ансамбля Алиев и национального центра "Иттипак" Миркамил, еще раз выразили благодарность за сердобольность уйгуров и просили передать искренние признания уйгурам-бишкекчанам от жителей Сузакского р-на.

С. Айсаев - Председатель Совета Аксакалов Общества уйгуров "Иттипак".

НАЧАЛО ВЕЛИКИХ ДОРОГ

УЙГУРСКИЕ СТРАННИКИ.

Около 1278 г. Началось удивительное путешествие двух уйгуров - Саумы и Маркоса.

До своего отшельничества Саума находился в Пекине, где успешно изучал разные науки, особенно церковные. Саума и Маркос решили идти на далекий Запад с намерением в конечном счете добраться до Иерусалима. Они покинули свою пещеру у чистого ручья и явились к ханбалыкским (пекинским) христианам только для того, чтобы проститься с ними.

В Таласе уйгурские странники получили охранную грамоту, чтоб никто не смел тронуть их, пока они будут проходить по землям Средней Азии.

Мы ничего не знаем о том, как путешественники шли дальше - к Сырдарье, как пересекали водораздел между нею и Амударьей, как достигли Ургенча. Из Хорезма они отправились в Хорасан и вскоре появились в стольном городе Тусе и нашли себе приют в одном из монастырей, где жили их единоверцы. Отдохнув там, уйгурские странники покинули родину Фирдоуси и двинулись к персидской области Азербайджан, где на склонах гор среди садов и виноградников раскинулся город Марага. В нем когда-то жил Гулагу, сын Чингисхана.

Там спутники встретились с католиком мар Денхой, главой несторианской церкви, и он отпустил их в шумный и великолепный Багдад.

Не только в Багдаде побывали странники их Ханбалыка. Их видели на берегах Тигра, в ставке "царя Абаги", сына Гулагу. На пришельцев из далекого Китая дивились жители армянского

города Ани и обитатели страны Гургайе (Грузии).

Но пекинские скитальцы так и не добрались до Иерусалима. Им предстоял долгий и опасный путь возвращения на родину.

В 1280 году Маркос и Саума получили в Багдаде высокие звания. Их назначили верховными руководителями несторианской церкви в Китае и выдали им грамоты. Перед самым их отъездом в Ханбалык была поручена тревожная весть, что путь в Китай закрыт: на берегах Амударьи кипит война.

Оба уйгура навсегда остались на чужбине.

К тому времени Маркос был возведен на трон патриарха несторианской церкви.

Новый монгольский хан, Аргун, задумав поход в Палестину и Сирию, решил направить посла к европейским государям, чтобы заручиться их помощью.

Маркос указал на Сауму, как человека, которому можно доверить посольские дела. И Саума предпринял необыкновенное путешествие в "Землю ромев", то есть в Западную Европу.

Весной 1287 года он достиг Черного моря, где посольство взшло на корабль. Византийский мореход повел судно в Константинополь. Недавний обитатель пещеры в глинистой горе близ Ханбалыка был принят в роскошном дворце императора Андроника Второго. Сауме показали Царьград - храм Софии, древние усыпальницы, изваяние - все, что было дорого сердцу пекинско-несторианина.

Когда он отплыл от Константино-

поля и находился уже в открытом море, его поразил вид горы, извергшей огонь и дым. По-видимому, это был вулкан Этна.

Саума видел живую лазурь Неаполитанского залива.

В Неаполе путешественник прибыл в то время, когда корабли Иакова Арагонского столкнулись с неаполитанским флотом в жестоком сражении в виду самого Неаполя.

Затем верхом на коне, подаренном ханом Арагуном, уйгур Саума въехал в ворота вечного го-

однажды на богослужении, которое Саума совершал в походной часовне самого хана Аргуна.

Во время пребывания Саумы в Генуе родные и знакомые Бускареля могли расспрашивать монгольских послов о том, как живет их земляк, телохранитель Аргун-хана. Впрочем Бускарель вскоре получил возможность побывать на своей родине.

От башен Генуи посольство Саумы двинулось в Ломбардию.

И вот настал день, когда Саума и его спутники вступили в Париж. Гордый король Филипп Красивый встал при появлении уйгурского странника, когда королевские "эмиры" ввели его в дворцовые покои.

Больше месяца провели в Париже азиатские послы. Их водили в школы, где юноши изучали богословие и учение о звездах.

А однажды сам король показал гостю ларец из берилла редкой красоты и прозрачности.

Из Парижа старый уйгур поспешил в Бордо, где в то время находился Эдуард Первый, король английский, в свое время совершивший путешествие в Палестину. Представляясь королю, "послы прибывшие с восточных морей", заявили о желании монгольского хана Аргуна идти на завоевание Палестины и Сирии.

Король Эдуард, вспомнив дни, проведенные в Иерусалиме, обрадовался словам Саумы и принял из рук послов грамоту монгольского хана.

Зиму 1287/88 года уйгурский путешественник решил провести в Генуе, но новый папа, Николай Четвертый, поспешил вызвать Сауму в Рим. Он отвел гостю удобные покои и стал всячески улаживать приезжего из далекого Китая. Наверное, уже тогда у папы зародилась мысль превратить монгольского императора в своего духовного сына.

Папа не хотел отпускать от себя Сауму и предлагал ему навсегда остаться в Риме, но престарелый уйгур вернулся ко двору монгольского хана Аргуна.

Так закончились скитания Саумы. Он проехал на кыпчакском скакуне по полям Европы, взбудоражил своими рассказами воображение пытливых генуэзцев, римлян и парижан. Одежду старца, достигшего излучины Гаронны, шевелил ветер, летевший с Атлантики.

Оставшись наедине с собой в келье, старец Саума привел в порядок записи о своих путешествиях. Писал он по-персидски. Заметки эти до нас не дошли, но легли в основу сочинения неизвестного сирийца - современника Саумы и Маркоса. Сириец написал книгу "История мар Ябалахи Ш и раббан Саумы". Русский перевод "Истории" появился лишь в 1958 году. Эта книга дала нам возможности для новых разысканий, сопоставлений и догадок.

С. Марков "Земной круг". (продолжение следует).

рода Рима. Там он узнал о смерти папы Гонория Четвертого. Двенадцать кардиналов в огненного цвета одеждах выслушали рассказ приезжего о землях монголов, тюрков и китайцев.

Дивился Саума и виноградным полям Тосканы, по землям которой ехал к Генуе. Генуэзцы с почетом встретили гостя из Ханбалыка. К тому времени они уже знали дорогу к богатой Каффе на Черном море, откуда начинался путь в глубины Азии - на Волгу, Яик, Ургенч, Или, Желтую реку до самого Ханбалыка. В первое свое путешествие, совершенное вместе с Маркосом, Саума ознакомился с восточной частью этого пути, когда шел от Желтой реки до Амударьи.

В то время при дворе хана Арагуна жили генуэзцы. В их числе находился ханский телохранитель Мусхэрил-Хурчи, "Мусхэрил, Носитель лука", - так называли монголы.

Это был Бускарель, тесно связанный с торговым домом Иаков Гизульфо в Генуе и принимавший деятельное участие в делах этой фирмы. Возможно, именно Бускарель, отложив в сторону свой перевитый жилами лук и колчан с выточенными из березы стрелами, однажды написал от имени генуэзцев проект, поданный Аргун-хану.

Проект предлагал монголам захватывать торговые корабли на морском пути из Индии в Египет и заворачивать их к Ормузу. Через Ормуз генуэзцы надеялись перевозить их в Индию дорогих Азиатских коней, а из Индии - получать индиго и другие товары.

Бускарель де Гизульфо лично знал Сауму. Носитель лука присутствовал

Уважаемые читатели!

Вашему вниманию представляется книга «Уйгуры», автором которой является известный историк и литературовед Тургун Алмас.

Данная книга состоит из 2 частей и содержит материалы о древних уйгурах, об их некогда мощном Уйгурском каганате, о взаимоотношениях между соседними государствами и многими другими интересными фактами о жизни наших предков, живших в седой дали веков.

Безусловно, предлагаемая книга вызовет много споров и дискуссий.

Возможно, кто-то согласится со взглядами автора и найдет в этой книге определенные отклики, а кто-то, может возразить, и возможно, оспорит те или иные позиции автора. Тем не менее, Тургун Алмас, выразил свои взгляды в плодотворном и интересном, на наш взгляд труде.

Перевод данной книги выполнен Хамитом Хамраевым и посвящен светлой памяти первого уйгурского доктора наук - Мурата Каримовича Хамраева.

Часть 1 УЙГУРСКИЙ КАГАНАТ

О родине уйгуров

Необходимо сразу же отметить, что родиной уйгуров является Центральная Азия.

Однако, прежде чем подробнее остановиться на этом вопросе, важно уточнить сам термин, обозначаемый в географии как «Центральная Азия» не во всем совпадает, существует определенная ясность во взглядах, позволяющая в принципиальном плане обособить Центальноазиатские земли.

Ученые-географы просторы Средней Азии делят на: Восточную Азию, Западную Азию.

С нашей точки зрения, в Центральной Азии входит территория, ограниченная на востоке - горной системой Хинган, на западе - Каспийским морем, на севере - Алтаем, на юге - Гималаями. Центральной частью этой обширной территории, условно названной «Центральная Азия», являют-

ся Синьцзян (Уйгурстан - X. X.), Семиречье, Узбекистан, Кыргызстан, Таджикистан.

Уйгуры, начиная с древнейших времен, жили в районе Таримской долины, ограниченной горными системами Тангрига (Тянь-Шань - X. X.) и Карокум, в Джунгарии, ограниченной Тангригагом и Алтаем, в долине реки Или, в районах, примыкающих к Иртышу и Балхашу, в Южной Сибири, в долинах рек Селенга, Орхон, Тола, Керулен, что в современной Монголии, в Кянсу (современная провинция Гянсу - X. X.), на севере современных провинций Китая: Шаньси и Шэньси.

Наши предки вошли в историю со второго тысячелетия до нашей эры (четыре тысячи лет тому назад), так как в это время ими была воспринята созданная на основе Шумерской, Арамейской письменности. Схожесть Согдийской письменности и письменности Голубых пороков (Уйгуро-Орхонская письменность) подтверждает их общее

ПУТЬ К СОВЕРШЕНСТВУ

Обычно музыкантов, посвятивших себя педагогической работе, делят на две группы - «играющих» и «неиграющих». Доцент Кыргызской государственной консерватории по классу фортепиано Зайтуна Нарынбаева - педагог «играющий» и концертная практика составляет одну из важных сторон ее творческой деятельности. Зайтуна является представительницей одного из самых древних народов Центральной Азии, она - уйгурка. Ее отец - Азиз Нарынбаев - известный в республике ученый-философ, член-корреспондент НАН Кыргызстана. Пианистка получила прекрасную профессиональную подготовку - она окончила знаменитую ЦМШ - Центральную музыкальную школу при Московской консерватории, затем и саму консерваторию (с отличием), а потом прошла ассистентуру-стажировку в том же вузе. Это были годы напряженного труда, ежедневных, порой, изнурительных многочасовых занятий за роялем, о которых слушатель обычно и не подозревает. Но Зайтуне повезло: ее на-

ставниками были чуткие и опытные педагоги, известные музыканты - профессор Л. Наумов и доцент Г. Мирвис, которые передали молодой инструменталистке свои богатые опыт и знания.

В родной Бишкек Зайтуна вернулась в середине 80-х годов уже сформировавшимся музыкантом-профессионалом и сразу включилась в концертную жизнь республики. Ее сольный концерт в Малом зале филармонии стал заметным событием в музыкальной жизни города. Молодая пианистка привлекла внимание слушателей своей исполнительской манерой - в своей основе строгой и академической, и в то же время отличающейся особой свежестью мировосприятия и теплотой тона.

Прошли годы. Репутация пианистки упрочилась - пришло признание, и не только на родине, но и за ее пределами. Свидетельство тому - большое концертное турне по городам Германии и Швейцарии, которое Зайтуна совершила в 1996 году вместе со своей коллегой - доцентом консерватории Зеноной Слензак-Бегалиевой (виолон-

происхождение от Арамейской письменности.

Наши предки и родственные им племена и народы, начиная с периода вхождения в историю, вплоть до XI века, в течении довольно значительного отрезка времени создавали великие, сильные, богатые и могущественные государства, имели высокоразвитую культуру и историю. Мы имеем в виду государственные образования, начиная с Великой Огузской империи - танрикутства Великих гуннов, Европейскую гуннскую империю, империю Белых гуннов (Эфталитов), Великий каганат Голубых тюрок, Уйгуро-Орхонский каганат, Уйгурское государство Идикутов, Уйгурское государство Караханидов, султанат Газневидов, Великий султанат Сельджуки-

дов, государство Хорезм-шахов, Саидийское государство.

Ниже мы попытаемся уточнить геологическими и археологическими фактами то, что Центральная Азия является прародиной уйгуров.

Центральная Азия с древнейших времен является не только прародиной уйгуров, но и одной из древнейших и ценнейших колыбелей мировой культуры. Именно поэтому историк Морган отмечал: «Ключ мировой культуры спрятан в Таримской долине. Когда он будет найден, станут известны и тайны мировой культуры».

(Продолжение следует)

чель) и, наконец, присвоение ей почетного звания Заслуженной артистки Кыргызстана. Отметим и концерты З. Нарынбаевой, состоявшиеся в залах республиканской филармонии и выступления по телевидению, в частности, ее вдохновенное исполнение Первого концерта для фортепиано с оркестром Л. Бетховена (дир. А. Джумахматов).

Концертный репертуар пианистки довольно обширен - это произведения Баха, Моцарта, Шуберта, Шумана, Рахманинова, Прокофьева, Шостаковича. Особое место занимают в нем сочинения известного кыргызского композитора, ректора консерватории Муратбека Бегалиева. Часто исполняет З. Нарынбаева и сочинения самых молодых авторов - студентов композиторского отделения консерватории.

Прекрасная ансамблистка З. Нарынбаева постоянно участвует в концертах с музыкантами-инструменталистами, аккомпанирует певцам. Яркое впечатление оставили ее выступления с немецким виолончелистом Раймондом Яффе и флейтистом из Англии Уиссамом Бустани.

Вторую сторону творческой деятельности пианистки составляет педагогическая работа - она преподает в консерватории и в детской академии искусств. Ее ученики - и студенты вуза, и самые юные - имеют прочную профессиональную подготовку, успешно выступают на республиканских и международных конкурсах. Так, три юные воспитанницы доцента З. Нарынбаевой стали лауреатами конкурса в Париже (сентябрь 1997 г.), а студентка I курса консерватории А. Текенова - лауреатом Республиканского конкурса молодых музыкантов-исполнителей.

Зайтуна Нарынбаева не останавливается на достигнутом, постоянно находясь в творческом поиске. Глядя на эту хрупкую, скромную, с застенчивой улыбкой женщину, невольно поражаешься ее силе воли и трудолюбию. Вот и сейчас пианистка готовит новую концертную программу, с которой она выступит в ближайшее время. Пожелаем же ей радости творчества и новых успехов!

Андрей Кузнецов
Заслуженный деятель культуры
Кыргызской Республики.

МУЖЧИНА И ЖЕНЩИНА В ИСЛАМСКОМ МИРЕ

Исторически сложившейся границей, идущей от кочевых племен Аравии, и распространявшейся в Исламском мире являются: полигамиями (многоженство), обрезание, социально-бытовая разделенность жизни женщин и мужчин.

В целом в исламской бытовой и художественной культуре отношение к интимным проявлениям достаточно доброжелательно и терпимо. Из Корана известно, что, создавая человека, Аллах использовал землю, прах, свернувшуюся кровь и семя. Тем самым ислам утверждал, что семя - одно из главных животворящих начал, суть жизни и благо мира. Поэтому в исламе очень большое значение придавалось привлекательности женщины, ее чувственным возможностям, благодаря которым она способна привлекать мужчину и быть источником радости для него.

В культуре Ислама существует огромное множество эротических произведений в самых разных жанрах. Исламская литература также полна необычайно живописных описаний. Вот как описывается, например, арабский идеал женской красоты: "Ростом женщина должна быть как бамбук среди растений, лицо круглое, как полная луна, волосы темнее ночи, щеки белые и розовые, с рожком не отличающейся от капи амбры на алебастровой плите, глаза очень темные, большие, как у дикой лани, веки сонные или отяжеленные, уста небольшие, с зубами, подобными жемчужинам..."

В тоже время в назидательных рассказах (в том числе в "городской" части сказок 1001-й ночи - о Далиле-хитрице и др.) женщина наделялась хитростью, коварством, вероломством, которыми она боролась с властью мужчины, нередко, покоряла его. Возвышенное отношение в литературе мусульманских стран к женщине парадоксальным образом сочеталось с некоторым принижением ее социального (общественного) статуса. Известный арабский автор средневековья Абу Бакр аль-Хваризми, например писал: "Мы живем в такое время, что обвенчав свою дочь с гробом, мы тем самым обретаем себе наилучшего зятя".

Большое значение в культуре ислама придавалось гигиене. Основополагающим гигиеническим постулатом было (и по сей день осталось) обрезание, которое имело не только чисто утилитарную цель, (поддержание чистоты), но и физиологическую, и даже сакральную, символическую. Женщины также подвергались аналогичной по смыслу операции - кляторидектомии (удалению клитора). В период менструации женщина считалась нечистой и

половое сношение с ней в это время не допускалось.

Ислам был весьма строг в отношении внешних эротических раздражителей. До сих пор в некоторых ортодоксально исламских странах (Иран, Афганистан, Эмираты) женщинам запрещено оголять в общественных местах руки, ноги и даже лицо. Исламская традиция создала и некоторые довольно строгие ограничения также для мужчин. Им запрещалось показывать кому то ни было область гениталий и касаться тел других мужчин от колен до лупка. Что, в целом логично, учитывая высокий темперамент и распространенность гомосексуальных связей.

Согласно воззрениям учеников и последователей Мухаммеда, главной целью супружества являются дети. Лучшим средством для решения проблемы рождения детей как раз и стала полигамия и возникшие вследствие этого гаремы. Мусульманин мог иметь одновременно до четырех жен, причем, разрешались браки с невольницами, а также с христианками и иудейками. Разумеется не каждый мужчина мог позволить себе содержать четырех жен. Их количество зависело от положения мужчины в социальной иерархии, от его общественного статуса и, главное, от его финансовых возможностей.

По традиционным исламским предписаниям место женщины - в гареме. Переводится это слово как "запретное место". Запретное - для посторонних мужчин. Кроме законного мужа в гареме могли находиться только евнухи. Евнухи - это кастрированные надсмотрщики. Евнухов часто привозили в качестве пленников из захватнических войн, иногда еще детьми из продавали в рабство. Поэтому цены на них были очень высоки. Евнухи сильно отличались от других людей. Они были послушны, сильно внушаемы, преданы хозяевам. Это были обделенные жизнью и счастьем потерянные люди.

Напряженные отношения внутри гаремов, ссоры и сцены ревности были постоянными. Это отражено в тех же сказках 1001 ночи, которые и были созданы преимущественно, в гаремах.

В культуре ислама практиковался еще и такой вид брака, как договорный. Он заключался на определенное время с целью зачатия и рождения детей. Практиковался и так называемый кокубиат - модель семьи, в которой при законной жене на законных же основаниях имелась и незамужняя любовница. То есть то, что в Западной культуре возникло как "новое" уже в 60-е годы нашего века ("шведский брак").

И. Ходжамбердиев,

В. Михайлов

ПЯТНАДЦАТЬ ЛЕТ НА ИГЛЕ

Про Сергея я узнал от его отца, позвонившего к нам в редакцию. Его единственный сын - наркоман со стажем. Через какое-то время удалось познакомиться и с самим Сергеем - довольно компанейским молодым человеком. После некоторых колебаний он согласился описать один день из своей жизни.

УТРО

Говорят, что такие люди, как я, долго не живут... Чушь! Живут, и еще как живут. Подыхают только слабаки и дураки. Конечно, если будешь колоть себя всякую гадость - и недели не протянешь. Да и дозу нужно вымерять. Сейчас мне 32 года, "на игле" с 17 лет. Значит как минимум три раза я должен был стать трупом.

Ну все - пора вставать! Иначе часа через два начнет сводить мышцы. Что вы знаете о "ломке"? Да ничего! В кино "страшилок" насмотрелись - и думаете, что так в жизни происходит? Ерунда! "Ломка" - это просто легкие судороги. Правда, если во время не "закатить" дозу, можно минут на 15 вырубиться. Ну, хватит лирики, пора дела "разруливать".

Профессий у меня тьма-тьмушая. Вообще-то я кинотехникум заканчивал. Но умею практически все. И аппаратуру чиню, и сантехнику, и плотничаю. Хотя основные "бабки" приносит ремонт машин. Вот и сейчас - только выйду во двор, как кто-нибудь сразу "подвалит": пойдём, мол, Сергей, поможем. Беру я не дорого. Часть денег. Между прочим, отцу отдаю. Себе оставляю только "на пожрать", ну и, ясное дело, "на палочку". Кто не знает, то "палочка" - это порция опиума. Как правило, она продается в виде порошка. Но все равно "палочкой" называется.

ДЕНЬ (ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА)

С "БАБКАМИ" все решилось. Сейчас у меня в кармане почти штука. Хватит на сигареты, и на две "палочки". Одну вволю сразу, другую оставляю на вечер. Колосья я только дома и своим шприцем. Шприц, как и жена - дело интимное. Этим не делаются, иначе, у кого СПИД, у кого нарывы какие-то. Я лично вообще чужим шприцем не могу.

На сотнях языков

Есть ли в мире страны с одноязычным населением?

Известный нигерийский лингвист профессор Айю Бамгбосе провел лингвистический анализ 157 стран мира и пришел к выводу, что лишь 22 из них население одноязычное. А самое разноязычное население - почти 90-миллионной Индонезии. Здесь говорят на 838 языках и диалектах. Четырехмиллионное население Папуа пользуется 666 языками и диалектами. В самой населенной стране Африки Нигерии говорят на 513 языках и диалектах.

"Уэстрн мейл" (Кардифф)

Редкие европейские
Ирландско-гаэльский язык. На нем говорят 1043 000 жителей Ирландии. Преподаются во всех ирландских школах.

Шотландско-гаэльский. На нем говорят 69 000 жителей Шотландии.

Валлийский. На нем говорят 527 000 жителей Уэльса.

Бретонский. На нем говорят 300 000 жителей Бретани (преимущественно пожилые люди).

Аквитанский. На нем говорят 4 млн. жителей Южной Франции, 50 000 жителей Италии и 4 000 жителей Испании.

ДЕНЬ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА)

Оказывается, дома кончился аспирин. Это хреново. Вообще-то лучше использовать уксусный ангидрид, но его труднее достать. А аспирин в любой семье есть. Технология приготовления "ширева" самая элементарная. Процесс занимает минут 20.

В чем прелесть наркотика? В его чистоте. С умом покупать нужно. Нельзя брать на базаре и у вокзальных барыг. Они подсыпают всякую туфту. Но такой товар только лохи покупают, которым жизнь не дорога. Опытный "торчок" свои собственные "ямы" имеет.

В наркоте свой кайф - ощущение праздника. Тем, кто бухает, нас не понять. После укола все кажется совсем другим. И соображаешь отлично, и тело как после хорошей бани становится...

Ну что же делать с аспирином? Придется тащить в аптеку.

ВЕЧЕР

Кончилась вторая "палочка". Черт двух доз стало явно не хватать. А денег уже нет. Можно взять у папаша, но его опять где-то носит. Старый козел! А вдруг он придет без денег? Грабить на улице я не могу. Это вообще плохо кончается. Толк (по клычке Крест)

в свои 28 лет уже третий срок мотает. Есть выход - продать рубашку. Она "нулевая", в упаковке. Хотя нет, не буду. Лучше во дворе у мужиков займу. Завтра же кому-нибудь из них машину нужно будет делать.

Нога еще не кстати разболелась. Должно быть, неправильно сделал укол. Первый-то хорошо идет, а потом ошибаться начинаешь. Хотя рубашка вроде ясная.

Да куда же родитель-то запропастился?! Черта с два ему хоть копейку еще дам! О себе надо заботиться. А может, с бабой какой стоит познакомиться? С другой стороны, зачем я ей сдаюсь? Я с женщиной, если честно, последний раз года два тому назад спал. Так что ни я им, ни они мне.

Ага, на лестничной клетке кто-то ключами брякает. Не иначе, сосед с работы приперся. У него можно "стрельнуть". А если у соседа денег нет? Когда-нибудь точно отца грохну.

= Аргументы и факты =

Галлцейско-португальский. На нем говорят 2,3 млн. жителей Португалии.

Астурийский. На нем говорят 600 000 жителей Астурии.

Баскский. На нем говорят 50 500 жителей Басконии и 80 000 басков, живущих во Франции.

Арагонский. На нем говорят 4000 жителей испанской провинции Арагон.

Каталонский. На нем говорят 6 млн. жителей испанской провинции Каталония, 200 000 каталонцев, живущих во Франции, и 200 000 каталонцев, живущих в Италии.

Фризийский. На нем говорят 400 000 жителей Нидерландов и 11 000 жителей ФРГ.

Рето-романский. На различных диалектах этого языка говорят в 4 районах Швейцарии и Италии, наиболее распространенный из этих диалектов - фриульский, на котором говорят примерно 500 000 жителей северо-восточной части Италии и 30 000 жителей Швейцарии.

Корсиканский. На нем говорят 143 000 жителей Корсики.

Сардинский. На нем говорят 1,2 млн. жителей Сардинии.

По материалам газеты "Караван"

Общество уйгуров «Иттипак» и коллектив редакции поздравляют с 70-ти летием Махамматрейима Мехманова - председателя Общества «Иттипак»

г. Кара-Балта, а так же с 50-ти летием Бахавдинова Алымжана - ответственного секретаря Алматинских газет «Уйгур Авази» и «Ени хайят» и желает им крепкого здоровья, благополучия в семье, больших творческих успехов и исполнения всех своих желаний.

Марупжан!

Поздравляем тебя с Днем Свадьбы. Желаем тебе самого хорошего: успехов в новых начинаниях на стезе супружеской жизни, взаимопонимания и самое главное - почитание родителей.

С уважением твои родственники.